

INNLANDET FYLKESKOMMUNE
Postboks 4404 Bedriftssenteret
2325 HAMAR
Att. Janicke Haug

Saksbehandler, innvalgstelefon
Victoria Marie Kristiansen, 61 26 60 65

Dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art - kantslått i Innlandet fylke

Vi viser til vedtak av 22. februar 2021, der avsnittet om klageadgang hadde falt ut av brevet. Vedtaket sendes her på nytt og klageadgang gjelder fra mottak av dette brevet.

Innlandet fylkeskommune gis dispensasjon til utføring av kantslått langs fylkesveger med forekomst av dragehode i Innlandet fylke for slåttesesongene 2021 og 2022. Det er gitt vilkår til dispensasjonen.

Vi viser til søknad av 23. oktober 2020 der Innlandet fylkeskommune (IFK) søker om dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art for utføring av kantslått langs fylkesveger i Innlandet fylke i perioden 2021 – 2024.

Om søknaden

IFK utfører årlig kantslått av fylkesveger i Innlandet fylke av hensyn til trafikksikkerheten langs vegene. På enkelte av strekningene er det registrert forekomster av dragehode, og kantslått i slike områder kan medføre at enkeltindivider av arten blir fjernet, skadd og/eller ødelagt, i strid med forskriftens § 3. IFK søker om å kunne slå strekninger med dragehode én gang pr. sesong, etter 1. august. For strekninger der det også forekommer fremmede arter eller kraftigvoksende og/eller nitrofil vegetasjon, som truer dragehodebestandene og hindrer sikt i trafikkbildet, søkes det om å få slå inntil to ganger pr. sesong. Det bes i søknaden om at IFK selv kan avgjøre tidspunktet for førsteslått på disse strekningene, ut fra trafikksikkerhetshensyn, produktiviteten i de enkelte vegkantene, samt hvilke fremmede arter som forekommer på de ulike strekningene og mengden av disse.

IFK opplyser at det gjøres søk i Artskart i forkant av hver slåttesesong, slik at eventuelle nye funn blir hensyntatt i kantslått. I tillegg opplyser IFK i søknaden at de innen årsslutt i 2022 og 2024 vil levere en rapport til Statsforvalteren i Innlandet (SFIN), der status for de berørte dragehodelokalitetene framgår. I tillegg vil Vegkart.no til enhver tid være oppdatert med gjeldende skjøtselskrav for dragehodelokalitetene.

Det er totalt 33 forekomster som står i eller svært nær vegkantenes driftssone langs fylkesvegnettet i Innlandet, og som derfor står usikkert til i forhold til påvirkning fra veiskjøtsel. Disse har tidligere fått tilpasset skjøtsel, iht. dispensasjoner gitt av Miljødirektoratet til Statens vegvesen region øst (SVRØ). Det finnes per i dag ikke et eksakt tall på hvor mange av de 33 lokalitetene som er berørt av fremmede arter og/eller annen kraftigvoksende vegetasjon, og følgelig hvor det er behov for å slå to ganger pr. sesong. Dette kan også variere mellom år, som følge av ulike vekstforhold. Etter samtale med Janicke Haug i IFK og gjennomgang av rapporten fra SVRØ om veiskjøtsel i Oppland og Hedmark 2019/2020, vurderes det likevel å gjelde et mindretall av de aktuelle lokalitetene.

Lovgrunnlaget

Forskrift 20. mai 2011 nr. 517 om dragehode som prioritert art, fastsetter i § 3 et forbud mot uttak, skade og ødeleggelse av dragehode. Med uttak menes «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål», jf. naturmangfoldloven (NML) § 3 bokstav o. Som ødeleggelse regnes «utbygging, graving, masseuttak, utfylling og lagring av masser, dyrking, gjødsling og andre handlinger dersom de er egnet til å skade, forandre, tildekke eller på annen måte forringe individer av arten.»

Statsforvalteren kan, etter søknad, gjøre unntak fra forbudet mot uttak, skade eller ødeleggelse «dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig», jf. forskriften § 6 og NML § 24, femte ledd. Bestemmelsen inneholder to alternative dispensasjonsvilkår, og det er tilstrekkelig at ett av vilkårene er oppfylt for at det skal være adgang for forvaltningen til å gi dispensasjon. Tiltakshaver har imidlertid ikke krav på dispensasjon selv om ett av vilkårene er oppfylt. Det skal gjøres en konkret vurdering i den enkelte sak, der blant annet tiltakets påvirkning og nødvendigheten av tiltaket inngår som en del av vurderingsgrunnlaget. Dispensasjonsadgangen etter andre alternativ skal være en «sikkerhetsventil for situasjoner og tiltak av stor samfunnsmessig betydning som man ikke kunne forutse på vedtakstidspunktet», jf. Ot. Prp. Nr. 52 (2008-09), side 156.

Det følger av NML § 7 at prinsippene i NML §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og at det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Denne vurderingen inngår som en del av helhetsvurderingen av hvorvidt det skal gis dispensasjon etter forskriften. Forvaltningsmålene i NML §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvelsen.

Statsforvalterens vurdering

Kantslått i områder med dragehode vil kunne føre til at enkeltindivider av arten blir fjernet, skadd eller ødelagt i strid med forskriften § 3. For å kunne utføre kantslått kreves derfor en dispensasjon fra forbudet, jf. forskriftens § 6 og NML § 24 femte ledd. Spørsmålet blir om vilkåret for å gi dispensasjon er oppfylt, dvs. om tiltaket er av en slik karakter at det ikke vil forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling.

For å kunne vurdere effektene på artens bestandssituasjon eller -utvikling må man kjenne til status i fylket, samt omfanget av det omsøkte tiltaket. Det er god kunnskap om utbredelsen av dragehode i Innlandet, jf. kravet til kunnskapsgrunnlaget i NML § 8. Det har siden 2010 blitt gjennomført systematiske kartlegginger av arten i hele fylket, både i regi av Statsforvalteren (tidl. Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Hedmark) og Statens vegvesen, og det er pr. februar 2020 registrert i overkant av 1600 forekomster av dragehode i Artskart (gjelder perioden 2000 – 2021). Totalt 33 av disse forekomstene står utsatt til med tanke på veiskjøtsel, og vil kunne bli påvirket av kantslått. Ut fra opplysningene som foreligger, legger SFIN til grunn at det er et lite antall lokaliteter som vil bli berørt, sammenlignet med det totale antallet dragehodeforekomster i fylket.

Dragehode er klassifisert som sårbar (VU) i Norsk rødliste for arter fra 2015. Dette innebærer at arten har en bestandssituasjon og -utvikling som er i strid med forvaltningsmålet i NML § 5. Gjengroing er en av de viktigste årsakene til nedgangen i antall dragehodepopulasjoner både på landsbasis og i Innlandet, og i tillegg er påvirkningen fra fremmede arter en økende trussel flere steder. Dragehode er en lyselskende art som trives i lysåpen kulturmark med kalkrik jord og tynt jorddekke, og den blir raskt skygget ut dersom omkringliggende vegetasjon får vokse fritt. Slått kan være ett av flere mulige skjøtselstiltak for å hindre gjengroing og vil også kunne bidra til å begrense spredningen av fremmede arter, forutsatt at det slås på riktig tidspunkt. Kantslått vil følgelig kunne bidra til å holde dragehodelokalitetene åpne, hindre oppbygging av humuslag i jorda og redusere påvirkningen fra fremmede arter og annen kraftigvoksende/nitrofil vegetasjon. Selv om enkeltindivider vil kunne bli rammet av kantslått den aktuelle sesongen, vil de positive effektene slått antas å ha for å nå forvaltningsmålet for arten på lengre sikt, kunne veie opp for disse ulemperne.

Ei dragehodeplante kan leve i nærmere hundre år dersom kravene til leveområdet er oppfylt, men for at en dragehodepopulasjon eller forekomst skal være stabil over lengre tid, er også reproduksjon og spredning nødvendig. Mange av de registrerte dragehodeforekomstene i Innlandet mangler frøplanter, og dette bidrar til at arten er utsatt for bestandsreduksjon også i årene framover. For at dragehodebestandene skal opprettholdes på de lokalitetene som berøres av kantslått på lengre sikt, er det en forutsetning at plantene rekker å sette frø. Arten blomstrer i juni, og kantslått må derfor gjennomføres etter 1. august for at plantene skal få mulighet til å frø seg. Sen kantslått vil også kunne gagne en rekke andre lyselskende og konkurransesvake karplanter, og vil dermed kunne bidra til at forvaltningsmålet for andre arter, naturtyper og økosystemer ivaretas, jf. NML §§ 4 og 5. Gjennom dette er også prinsippet om økosystemtilnærming ivaretatt, jf. NML § 10.

Når det gjelder vegstrekninger med forekomster av fremmede arter, tilsier imidlertid hensynet til bekjemping av disse at kantslått skal kunne gjennomføres før artene setter frø og sprer seg ytterligere. Et tidlig slåttetidspunkt vil også være gunstig for å begrense annen kraftigvoksende/nitrofil vegetasjon som ellers raskt vil dominere kantsamfunnet fullstendig (eks. bringebærkratt). Både fremmede arter og kraftigvoksende vegetasjon vil konkurrere ut dragehode i løpet av kort tid, dersom det ikke gjennomføres tiltak. Selv om tidlig slått vil kunne føre til at noen individer av dragehode ikke får satt frø det enkelte året, vurderer SFIN at dette er et bedre alternativ enn at fremmede arter eller annen vegetasjon utkonkurrerer forekomstene helt, da dette vil være i strid med forvaltningsmålet for arten. SFIN ønsker imidlertid å påpeke at det er stor variasjon i blomstringstidspunkt hos dragehode mellom lavere- og høyereliggende områder, og det vil også kunne være variasjon mellom år. Det samme mønsteret ses hos fremmede arter og annen vegetasjon. Tidspunktet for tidlig kantslått vil derfor variere mellom år og mellom lavere- og høyereliggende deler av fylket, og SFIN mener at IFK må tilrettelegge for dette i forbindelse med veiskjøtselen.

Når det gjelder virkningen av skjøtselstiltak på dragehode, herunder slått, er det gjennomført flere prosjekter på dette i Innlandet de senere årene. Resultatene må regnes som foreløpige, da det er nødvendig med flere års skjøtsel og overvåking for å kunne si noe sikkert om hvordan dragehode påvirkes av ulike skjøtelsesregimer. Likevel ser det så langt ut til at slått kan være et gunstig skjøtselstiltak for dragehode. Det er imidlertid avgjørende med et sent slåttetidspunkt slik at dragehodeplantene rekker å frø seg, og det ser ut til at slått i slutten av august/begynnelsen av september er det aller beste. Da får plantene stå en stund også etter at frøspredningen er ferdig. Trolig er også slått annethvert år et ideelt skjøtelsesregime for arten.

Erfaringene fra årlig kantslått så langt (fra tidligere dispensasjoner til SVRØ i perioden 2012-2018) tilsier at denne ikke har ført til negativ utvikling for de dragehodene som er berørt. Sett i lys av den antatt positive effekten miljøforsvarlig gjennomført kantslått vil kunne ha for dragehodeplantens bestandssituasjon i de aktuelle områdene, samt det relativt lave antallet forekomster som vil bli berørt, mener SFIN at det omsøkte tiltaket ikke vil forringe artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling. Vilkåret for å gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 24 femte ledd jf. forskriften § 6 anses derfor å være oppfylt. SFIN mener imidlertid det er viktig å fortsette overvåkingen av de berørte forekomstene, for å bedre kunnskapsgrunnlaget om effektene av slått ytterligere, som grunnlag for senere vurderinger. Dispensasjonen gis derfor for slåttesesongene 2021 og 2022, og det vil følge vilkår til dispensasjonen som gis.

Vedtak

Innlandet fylkeskommune gis dispensasjon til utføring av kantslått i lokaliteter med den prioriterte arten dragehode langs fylkesveger i Innlandet fylke for slåttesesongene 2021 og 2022. Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

1. I områder med forekomst av dragehode skal kantslått gjennomføres én gang per sesong. Slåttetidspunktet skal tidligst være etter 1. august.
2. I områder der det i tillegg til dragehode er fremmede arter og/eller kraftigvoksende/nitrofil vegetasjon som truer arten, kan kantslått gjennomføres inntil to ganger per sesong. Tidspunktet for førstegangsslåtten settes til før 1. juni i lavereliggende områder og før 15. juni i høyereliggende områder. Dersom det enkelte år er behov for å justere slåttetidspunktet som følge av ekstra tidlig eller sen vår, gjøres dette i dialog med Statsforvalteren i Innlandet. Annengangsslåtten skal gjennomføres tidligst etter 1. august.
3. I områder der fremmede arter er i ferd med å spre seg mot dragehodeforekomster, men foreløpig ikke er en direkte trussel mot arten eller vokser innenfor samme lokalitet, kan det slås to ganger per sesong, dersom IFK vurderer dette som nødvendig for å begrense videre spredning av de fremmede artene. Kantslått skal da gjennomføres som beskrevet i pkt. 2. og dragehodebestandene skal, så langt det er praktisk mulig, unngås ved førsteslått.
4. Kantslått skal gjennomføres på en måte som begrenser ytterligere spredning av fremmede arter. Som et tiltak for å begrense spredningen til nye områder skal kantslått, så langt det er praktisk mulig, gjennomføres fra ytterkantene av de fremmede artenes utbredelsesområde (der det er færrest forekomster) og innover mot sentrumsområdene (der det er mange forekomster).
5. I områder der det er små forekomster av fremmede arter (1-10 planter) innenfor en strekning på 200 m i begge retninger fra dragehodeforekomsten, og der vegen anses å være spredningskorridoren, skal de fremmede artene lukes manuelt. Dette skal prøves ut i to driftskontrakter i 2020, og IFK foreslår et oppsett for gjennomføring som avklares med Statsforvalteren før slåttesesongen 2020. Dette tiltaket skal evalueres etter endt sesong i 2022.
6. Det skal i forkant av hver sesong gjøres søk etter nye dragehodelokaliteter i Artskart, og ev. nye forekomster skal hensyntas som beskrevet i pkt. 1 – 5.
7. For å hindre at dragehode feilaktig slås ved første slått, må lokalitetene merkes fysisk i felt eller avmerkes på GPS, slik at entreprenørene som utfører kantslått har god kjennskap til forekomstene.
8. Innen utgangen av 2022 skal det leveres en statusrapport til Statsforvalteren i Innlandet, der det gis en statusoppdatering for de dragehodeforekomstene som står utsatt til langs fylkesvegene i Innlandet. Ev. nye lokaliteter som kan bli påvirket av veiskjøtsel og som har kommet til i løpet av 2021 eller 2022 skal også omtales i denne rapporten.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 28. Klagefristen er 3 uker fra dette brevet er mottatt. Eventuell klage på vedtaket skal stiles til Miljødirektoratet, men sendes via Statsforvalteren.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Victoria Marie Kristiansen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent